

Oponentský posudok na habilitačnú prácu:
Autor: PaedDr. Erik Žovinec, PhD.
Názov: Uplatnenie testu ČÍ(S)TA v špeciálnopedagogickej diagnostike

Posudzovaná habilitačná práca, ktorej autorom je **PaedDr. Erik Žovinec, PhD.** obsahuje 172 strán textu, vrátane zoznamu literatúry (364 titulov) a 4 prílohy úzko súvisiace s výskumom. Zaoberá sa problematikou aktuálnou, na pomedzí odboru habilitácie a špeciálnej pedagogiky. V súčasnosti, keď sme svedkami mnohých interdisciplinárnych tém považujem spracovanie tejto habilitačnej práce za prínosné a aj pre rozvoj vedného odboru 1.1.4 Pedagogika mimoriadne potrebné. Prínos a originalnosť tejto habilitačnej práce zvyšuje aj to, že táto téma je v súčasnosti viac než špeciálnopedagogická a využitie poznatkov má tak vo vertikálnom (ontogenetickom) ako aj horizontálnom – pre všetky vzdelávacie oblasti – kontexte pedagogické využitie.

Posudzovaná habilitačná práca s názvom **Uplatnenie testu ČÍ(S)TA v špeciálnopedagogickej diagnostike** rozpracúva v teoretickej aj empirickej rovine problematiku čítania s porozumením z hľadiska špeciálnopedagogického poradenstva žiakom so ŠPU. Autor sa teoreticky hlási k užšiemu ponímaniu špeciálnopedagogickej diagnostiky. Domnievam sa, že vzhľadom na odbor habilitácie, toto deklarovanie príslušnosti k teoretickým východiskám a pragmatickým zámerom mohlo jednoznačne akcentovať odbor pedagogika resp. prax inkluzívneho vzdelávania. Ciele autor načrtnol jasne a prehľadne: syntetizovať poznatky o diagnostike dyslexie, analyzovať súčasné teoretické východiská pre tvorbu vlastných diagnostických nástrojov, revidovať a inovovať súčasné testy čítania, a kognitívno-jazykových skúšok s hlavným zámerom: Vytvoriť a overiť originálny test ČÍ(S)Ta – čítanie starších. Autor systematicky prezentuje teoretické prístupy k problematike a empirické zistenia výskumu realizovaného od r.2012.

Habilitačná práca je vhodne vnútorne štruktúrovaná a formálne je členená do 8 kapitol.

1. Kapitola má teoretickú oporu v psycholingvistických východiskách k problematike čítania s porozumením. Prezentuje rôzne modely, teoretické prístupy k diferenciacii čítania podľa druhov a fáz čítania, teórie čitateľského vývinu a ich význam pre pedagogiku, prístupy k diferenciacii čitateľov. Zhrňujúco sumarizuje súčasné teoretické východiská k operacionalizácii pojmu čítanie s porozumením. Táto kapitola je dôkladnou štúdiou problematiky napísaná s hlbokým porozumením problematike a s využitím zdrojov medzinárodnej proveniencie. Autor sa v mnohom nechal inšpirovať anglosaskou literatúrou, k tomu *otázka: existujú zásadné rozdiely determinánt porúch čítania a rizika dyslexie v rôznych kultúrnych jazykových prostrediach (napr. komparácia s anglicky, poľsky, nemecky hovoriacim a píšucim prostredím) najmä s rozlišovaním problémov v dekódovaní a porozumení?* Okrem spoločných a prenositeľných skúseností, je naše prostredie nejaké špecifické?
2. Kapitola sa venuje diagnostike rizika porúch čítania (ranej diagnostiky) a typickému čitateľskému vývinu (názov je trochu nejasný). Oceňujem názor autora, ktorým sa prikláňa k možnosti včas v ranom veku odhaliť, diagnostikovať riziko dyslexie. Tento teoretický priestor vhodne zaplňuje

svojím prístupom lingvo-pedagogického poňatia (upozorňujem nielen didaktického aspektu). Tiež je prínosom to, že sa primerane a s mierou odvoláva aj na sociálne a kultúrne súvislosti v typologizácii osôb (detí) „at-risk“. Tu iste za vhodné možno považovať aj schopnosť odlišiť cieľnú diagnostiku a anamnézu, čo môže urýchliť resp. posunúť podporné intervencie do predškolského veku, a následne predpokladať lepšie výsledky. Správne naznačuje „neohraničenosť“ prejavov a tiež aj následkov prítomného rizika. V tejto časti preukazuje naozaj dôkladný a analytický prehľad v možnostiach diagnostických prístupov.

3. Kapitola je zameraná na diagnostikovanie porúch čítania u detí mladšieho školského veku. Prafrázujem preto, že nesúhlasím celkom s priradovaním problému k pojmu žiaci primárneho stupňa. A to najmä preto, že tu nejde len o problém viazaný na školu, ale z hľadiska osobnostného a holistického poňatia rozvoja za jav týkajúci sa osobnosti nielen v roli žiaka. Svoj prehľad v problematike dokrešľuje autor aj variabilitnosťou a diverzitou výskytu tohto pojmu. Táto kapitola obsahuje aj príklady a analýzy diagnostických testov a nástrojov vrátane diferenciálnej diagnostiky (s.64), čo veľmi oceňujem. *Aký je názor autora na možnosti diagnostikovania školskej pripravenosti a možnosti zaradenia súvzťažných úloh depistáže rizika dyslexie?*
4. Kapitola vertikálne posúva problematiku diagnostikovania porúch čítania do vyššej vekovej kategórie, kde tento problém spôsobujúci ďalšie edukačné konzekvencie sa stáva zároveň limitujúcim faktorom napr. študijných či profesijných perspektív (voľba štúdia, školy atď.) tento pedagogický rozmer mi v práci chýba. Z možných následkov, ktoré uvádza je zrejماً tendencia generalizácie odvodenej z porúch čítania. Text je doplnený kazuistikou (vhodne je subjekt anonymný, no anonymná mala ostať aj riaditeľka a psychologička).
5. Kapitola je sumarizáciou a anlyzou tradičných testov používaných v poradenskom systéme. Uvádza ich v chronologickom poradí. Nachádzame tu dôkladnú analýzu vekového určenia, a diagnostického zámeru tak v texte, ako aj v prehľadnej tabuľke. Z tejto kapitoly je zrejماً, že problematike, ktorej sa habilitant venuje, sa už aj doposiaľ venovalo hodne autorov. V závere mi chýba akási zrelá „inventúra“, prečo teda je potrebné to, na čo sa odhodlal autor – navrhnúť svoju diagnostiku, upozornenie na to, čo bolo doposiaľ nedostatočné v diagnostikovaní dyslexie a jej rizika.
6. Kapitola prezentuje Test Čí(S)TA v teoretickom a špeciálnopedagogickom kontexte. Popisuje podstatu a operacionalitu jednotlivých skúšok v teste. Ide o hlboko premyslenú a mnohostranne zameranú batériu, kde každá súčasť je samostatným testom. Autor ho podrobil overovaniu z hľadiska psychometrických vlastností na vzorke 961 žiakov rôzneho veku s výraznou prevahou žiakov 8. a 9.ročníka. Komparoval výsledky kritériálne so štandardizovanými testovými batériami. Uvádza podrobné tabuľky dokumentujúce čiastkové štatistické hodnoty. V zhrnutí výskumných zistení konštatuje, že tak suma skóre, ako part skóre (subtesty) dosahujú štatisticky významné korelácie s hodnotením školského prospechu, ako aj oboma testami. Konštatuje závery, a odporúča možné zamerania ďalšieho overovania. Otázka: ak test porozumenia PT vykazoval

najnižšiu mieru zhody, čo autor odporúča: nemôže to byť tým, že komparovaný test Caravolas, Mikulajová má validitu cieleň na inú referenčnú skupinu, než bola autorom šetrená?

7. V poslednej kapitole autor predložil komparáciu výkonu dyslektikov a intaktných žiakov meraného testom ČÍ(S)Ta. Ide o dôkladnú kvantitatívno-štatistickú analýzu, ktorou autor zachytil vysokú citlivosť overovaného nástroja vo všetkých položkách, ktoré sledoval na vysoko signifikantnej úrovni. Tak ako sám konštatuje: získané výsledky overovania môžu prispieť k zvýšeniu profesionálneho výkonu špeciálnych pedagógov, ako aj kvalitu poradenstva.

Moja otázka smeruje k tomu, či autor plánuje k testu vypracovať aj manuál na jeho použitie a administráciu, čo by som bola uvítala už v tejto práci. Možno má však aj nejaké iné zámery, pre „doladenie“ testu a zaujímalo by ma, v čom tento jeho zámer spočíva.

8. Závěry a návrhy obsahujú už len stručné konštatovanie k horeuvedeným častiam práce.

V práci oceňujem nasledujúce aspekty a zároveň uvádzam jednu poznámku a jednu otázku:

1. Dôkladnú rešerš slovenskej aj zahraničnej literatúry, ktorá je funkčne využívaná v texte resp. v poznámkach.
2. Dôkladné rozpracovanie používaných a dostupných diagnostických metodík.
3. Taktiež podnetné všetky výsledky pre špeciálnopedagogickú diagnostickú a poradenskú prax.
4. Poznámka: v práci chýba uvedenie odboru habilitácie 1.1.4 pedagogika
5. Otázka: v čom vidí autor priamy prínos pre pedagogické využitie v hlavnom prúde vzdelávania, alebo v príprave učiteľov?

Habilitant vo svojej habilitačnej práci venoval pozornosť jasne vymedzenému špeciálnopedagogickému problému: dyslexii a jej diagnostikovaní. Problematiku konkretizoval aj s možnosťami pragmatických konotácií bežných škôl. Ciele habilitačnej práce dôsledne naplnil a napriek tomu, že ide o tému špeciálnopedagogickú, preukázal jej význam aj pre vedný odbor Pedagogika a jej interdisciplinárne využitie.

Záver: Posudzovaná habilitačná práca autora **PaedDr. Erika Žovinca, PhD. Uplatnenie testu ČÍ(S)TA v špeciálnopedagogickej diagnostike** je typom teoreticko-empirickej habilitačnej práce. Habilitant preukázal schopnosť dôkladne a širokospektrálne prezentovať tému, doložiť ju dôkladným a jasne štruktúrovaným výskumom so solídnu štatistickou procedúrou verifikácie výskumných zistení a návrhu ich využitia. Na základe dôsledných teoretických východísk a empirického výskumu preukázal vedeckú erudíciu.

Odporúčam habilitačnú prácu k obhajobe a v prípade úspešnej obhajoby navrhujem udeliť titul

Docent v odbore 1.1.4 Pedagogika.

V Banskej Bystrici 2014-04-03

prof. PhDr. Bronislava Kasáčová, CSc.
oponentka habilitačnej práce
Pedagogická fakulta UMB